

СТАНОВИЩЕ

на

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

**на тема «Динамика в развитието на изобразителните
способности на децата в предучилищна и начална училищна
възраст»**

за придобиване на научна степен

ДОКТОР НА НАУКИТЕ

в професионално направление 1.2. ПЕДАГОГИКА

с автор проф. д-р Лучия Ангелова

За значимостта на дадено академично изследване следва да съдим по възможностите то да бъде мултиплицирано - приложено отново и отново, при това в различни контексти. Предложеният от проф. Ангелова труд на тема “Динамика в развитието на изобразителните способности на децата в предучилищна и начална училищна възраст” предлага тези възможности, защото поставя – и успоредно с това доказва - много ясни и измерими цели. Тези цели са формулирани като:

- 1) Разкриване на приоритетите в изобразителната дейност на децата;
- 2) Разкриване на функционалните зависимости при използване на изобразителната дейност в детските градини;
- 3) Разкриване на ролята на изобразителното изкуство по отношение на мотивацията на децата в предучилищна възраст.

Т.е. трудът на проф. Ангелова предлага методология за диагностициране на децата на базата на изобразителната им дейност и като следствие от това дава инструменти за постигане на ефективност при тяхното възпитание, при педагогическото взаимодействие с тях, и разбира се – при процеса на тяхното обучение. Казано с други думи трудът на проф. Ангелова разглежда и прилага

възможностите на изобразителното изкуство като система за изграждане на знания, умения и нагласи; изследва динамиката на изобразителната дейност на децата, при която както субектът влияе на обекта, така и обектът влияе за развитието на обекта. Точно тази динамика – на комплексното въздействие на изкуството, позволяващо формирането на интегративно познание - проф. Ангелова успешно проследява в трите сфери на реализация на учебното съдържание по изобразително изкуство - дейностна, комуникационна и социализираща. Това ѝ позволява да прилага системни подходи в анализа си на ролята на художествено-образителните дейности на децата по отношение на тяхното интелектуално развитие.

Като използва идеите на проф. Петев за анализ на комуникационните доминанти, авторът на предложениия труд дава ясни насоки за работа по отношение на нагласите на децата при възприемане на цветовете, за разбиране на субективното отношение на децата към различните форми, както и за анализ на влиянието на изкуството върху сензорното развитие на децата. Това става въз основа на две ключови ориентации: първо, че *образителното изкуство стимулира социалните връзки, отношения и общуване на децата и учениците в условията на конкретен достъп до художествената информация*, и второ - *че средствата на художествената комуникация дават възможност и пораждаат условия за активизиране на иновационна активност при реализацията на актуални художествено-естетически потребности, интереси и ориентации у децата и учениците* (с.11).

Анализът на проф. Ангелова се основава на хипотезата, че включването на **диагностиката** и **диагностичните процедури** при разкриването на ключовите закономерности на образително-творческата дейност на децата и учениците като развитие на **образителните им способности** способства за изграждането на система за надграждане на знания, умения и отношения при запознаване и усвояване на основите на образителното изкуство в детската градина и началното училище, както и на терапевтичните му възможности (с.14). Респективно задачите, които предложениия анализ поставя, включват:

1. Изследване **на диагностиката** на образително-творческата дейност и образителното изкуство като **мотивирано отношение** към естетически обекти и художествените дейности от децата;

2. Изследване на **диагностиката** на изобразително-творческата дейност и изобразителното изкуство като **художествено пресъздаване** и **умения за целенасочено изпълнение** на естетико-художествени задачи от децата;

3. Изследване на **диагностиката** на изобразително-творческата дейност и изобразителното изкуство като **умение за самоосъзнаване** в процеса на изпълнение и реализация на художествено-творчески дейности от децата;

4. Установяване на връзката между ядрата **художествено възприемане, художествено пресъздаване, изобразително творчество** от ДООИ за подготвителните група в детската градина и областите на компетентност от ДООИ за първи клас-четвърти клас: **обект и среда, обект и образ, зрител и творба, визуална комуникация, материали и техники**.

Тези задачи предпоставят и самата структура на изследването, което обхваща 210 страници и се състои от две основни части: а) Теория на изобразителната дейност, б) Изобразителното изкуство и изобразително-творческата дейност в системата на детската градина и началното училище, придружени от увод- задаващ методологическата рамка на изследването, заключение с изводи и приложения, и библиография, съдържаща 117 източници, от които 82 на български, 25 – на руски и 10 – на английски език.

Първата част разглежда обстойно различни концепции, свързани с детското изобразително творчество, особеностите на творческата изобразителна дейност на децата, етапите в развитието на изобразителните способности, развитието на изобразителните способности и творчество, както и видовете изобразителна дейност. В нея проф. Ангелова убедително доказва тезата си, според която *активната познавателна дейност, съдържаща се в изобразителното изкуство, съдейства за развитие на детското въображение, мислене и чувства, без които е немислимо създаването на нови форми, образи и ситуации*. Разкрива се и още една – изключително значима страна на естетическото въздействие на изкуството - а именно, *че възприемането на произведения на изобразителното изкуство по-добре да се разбере реалния свят, по-дълбоко да се опознае действителността и отражението ѝ в художествени образи*. Иначе казано, проф. Ангелова ясно изразява

тезата, че изкуството позволява да се възпитават умения за критичен анализ, *да се види типичното, характерното, да се обобщят наблюдаваните явления.*

Втората част на дисертационния труд представя ярък синтез на цялостното разбиране на автора относно функционалните измерения на изобразителното изкуство в предучилищна и начална училищна възраст; показва възможностите на диагностиката като методология и подходи към изобразителното изкуство и изобразително-творческата дейност; прави обстоен анализ на съдържанието на педагогическото взаимодействие и обучението по изобразително изкуство като система за надграждане на знания, умения и отношения; проследява неговите корекционни и терапевтични възможности; представя изобразителното изкуство в контекста на цялостното естетико-художественото развитие на децата – оценка, готовност за училище, диагностика. Това става възможно въз основа на обстойно анкетното проучване “*Детето в съвременния информационен свят*” и прилагането на теста на Венгер. Изследването на проф. Ангелова включва 254 деца, участващи със серии от рисунки с по няколко варианта. Т.е. това изследване е базирано върху извадка, реално надхвърляща 1000 респонденти, даваща основание за ясни и достатъчни обобщения и изводи. А тези изводи убедително доказват, че включването на *диагностиката и диагностичните процедури* при разкриването на основните закономерности на изобразително-творческата дейност на децата и учениците като развитие на *изобразителните им способности*, позволява изграждането на система за формиране на знания, умения и отношения при запознаване и усвояване на основите на изобразителното изкуство в детската градина и началното училище.

Ще завърша прегледа на представения труд с един паралел: световно-известният британски педагог и психолог Кен Робинсън в редица свои книги – „*Елементът*“, „*Креативните училища*“ и др., основателно критикува тенденциите в образователните системи – прилагани на много места по света – които показват тенденция за принижаване на възможностите на изкуството, драмата и конструктивната дейност на децата като фактор за тяхното развитие, за сметка на обучението по език, математика, точни и естествени науки. В подкрепа на критиките си Робинсън предлага стотици примери на успехи (но и на провалени съдби) като следствие именно на използването или на принижаването на ролята на изкуството в детското развитие.

Точно тази теза излага и защитава проф. Ангелова, както с предложения труд, така и с цялостната си научно-преподавателска дейност.

Настоящото изследване на проф. Ангелова идва съвсем закономерно като следствие на цялостната ѝ академична кариера – преподавателска и изследователска дейност, материализирани чрез десетки публикации по темата, учебници и учебни помагала, участия в научни форуми, както и чрез предлаганите от нея множество курсове на бакалавърско, магистърско и докторантско ниво.

Въз основа на горепосоченото смятам, че предложения от проф. Ангелова дисертационен труд на тема **„Динамика в развитието на изобразителните способности на децата в предучилищна и начална училищна възраст“** отговаря на всички изисквания и предлагам да ѝ бъде присъдена научната степен **ДОКТОР на НАУКИТЕ** в професионално направление 1.2 ПЕДАГОГИКА.

София, 25 април 2019 г.

доц. д-р Данаил Данов